

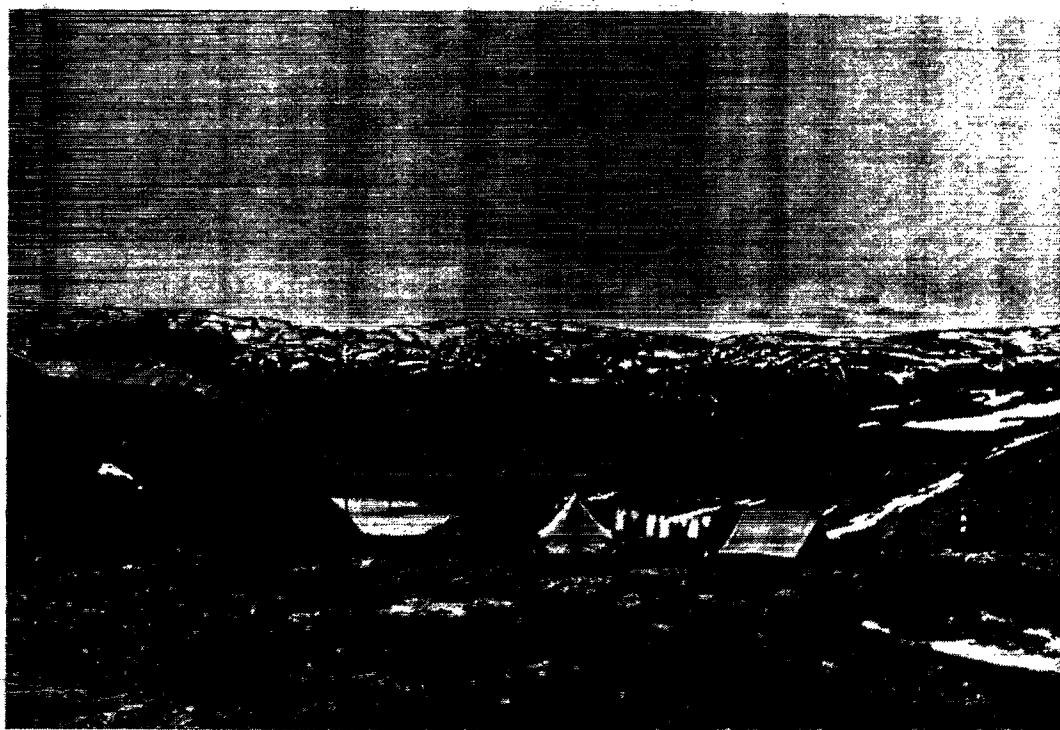
SOMMERFUGLE I FREDERIKSHÅB DISTRIKT

Tekst og fotos af *Karsten Secher*

De fleste vil vel tro, at der i Grønland er for koldt til disse lette og tilsyneladende skrøbelige dyr, som sommerfugle giver indtryk af at være. Dette er imidlertid ingenlunde tilfældet, for sommerfugle er faktisk i mange henseender yderst robuste skabninger. Nok har det arktiske klima begrænset de fleste dyregrupper en del, men der findes dog 41 virkelig hjemmehørende sommerfuglearter på Grønland. (Jvf. artikel af T. W. Langer i „Grønland“ nr. 12, 1967). Det kan eksempelvis nævnes, at flere af arterne er konstateret nord for 81. breddekrede, bl. a. i Peary Land, hvor klimaet er alt andet end varmt.

I sommeren 1967 opholdt forfatteren sig i ca. 3 måneder i Grønlands Geologiske Undersøgelse's basislejr „Mellembygden“, som ligger ca. 30 km nordøst for Frederikshåb i bunden af den lille fjord Nigerdleq. Herfra var der lejlighed til at studere områdets veludviklede flora og fauna. Dette var muligt, dels på lange fodture og dels ved hjælp af et par små helikoptere, der selvsagt er yderst nyttige i et terræn med så kraftigt relief, som det findes i Grønland.

Det var ligeledes her i Frederikshåb distriktet, at missionær Otto Fabricius fra 1768–1773 opholdt sig og flittigt brugte sin fritid til at studere dyrelivet. Senere, (1780) udkom hans „Fauna Groenlandica“. Dette var et af de første forsøg på at give en nogenlunde systematisk beskrivelse af den grønlandske natur, og resultatet blev egentlig ganske pænt, når tidspunktet tages i betragtning, samt at Otto Fabricius ikke var fagmand på det biologiske felt. Fabricius beskrev ialt 9 forskellige sommerfuglearter, der dog alle var fejlbestemte (T. W. Langer). Af senere optegnelser (N. L. Wolff, Med. o. Gr., bd. 159, nr. 11) fremgår det, at der indtil 1964 kun er fanget relativt få af de grønlandske sommerfuglearter i dette område. En ting der vel hovedsagelig skyldes, at der ikke har været foretaget større indsamlinger i Frederikshåb distrikt, for artsrigdommen er givetvis lige så stor som i den øvrige del af det sydvestgrønlandske område. Hertil kan tilføjes, at forfatteren i området har fanget en del af de arter, der hos N. L. Wolff er angivet fra distrikterne nord og syd herfor, men ikke fra Frederikshåb distrikt. Som et eksempel herpå skal nævnes den ark-

*Teltlejr med udsigt til Kvanefjord.
I baggrunden indlandsisen.*

tiske høsommerfugl (*Colias Hecla*), der af T. W. Langer beskrives som ikke forekommende ved selve Frederikshåb; den er af forfatteren fanget i en afstand af ca. 30 km fra byen, dog uden at den kan karakteriseres som almindelig. Disse forhold er som nævnt ikke forbavsende, og man kan blot glæde sig over, at dette område har et relativt veludviklet sommerfugleliv, for der er intet så yndefuldt som at se disse skabninger flage let hen over det til tider lidt tunge grønlandske landskab. Den storhed, disse vidder, der ofte karakteriserer den grønlandske natur, bliver ved tilsynekomsten af flagrende sommerfugle ligesom meget mindre; elegant og ubesværet klarer de, hvad der for menneskene er store hindringer, det ujævne terræn med en stigning og udformning, der til tider kan gøre det umuligt at fortsætte efter en valgt kurs.

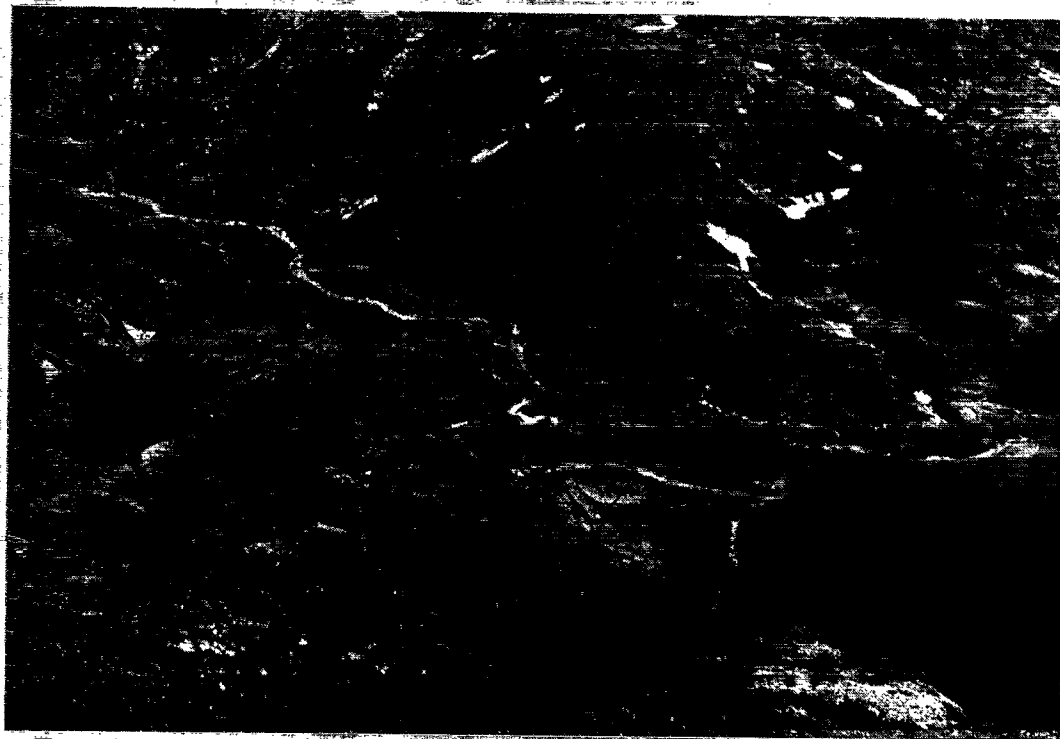
De sommerfugle, Fabricius så for 200 år siden, var, hvad han ikke vidste, i flere tilfælde nye for videnskaben, men han fik alligevel med møje og besvær presset dem ind i den daværende systematik. I dag er der næppe store muligheder for at finde nye arter på Grønland, og de eksisterende er velkendte og godt beskrevet. Alligevel kan det være uhyre vanskeligt at få navnlig natsommerfuglene artsbestemt uden at undersøge genitalierne, fordi det arktiske klima har hjulpet disse sommerfugle til grå og

*En af GGU's små helikoptere,
der netop er landet i det ujævne terræn.*

brune farvenuancer, således at mange af dem er vanskelige at skelne fra hinanden. Når man går i Fabricius' fodspor og ser en natsommerfugl flyve op, er man derfor ofte besjælet med den samme uvished og spænding for, hvad det nu var for en art, som han sikkert har været.

Frederikshåb distriktet kan karakteriseres som typisk sydvestgrønlandsk, med et utal af forgrenede fjorde og små skærgårdsøer. I bunden af fjordene findes ofte en flora, hvis frodighed i første omgang kan forbavse beskueren. Kommer man sejlen- de fra Davisstrædet ind i fjorden Nerutussoq nord for Frederikshåb, er det yderst de stejle, grå og nøgne fjeldvægge, som rejser sig abrupt fra havoverfladen, der domi- nerer. Efterhånden som man bevæger sig ind mod bunden af fjorden, kan man blive fuldstændig overvældet af den yppige vegetation, der et øjeblik kan få en til at glemme stedets ikke særligt behagelige klima. Dalen, der er fjordenes forlængelse ind mod land, er i sin nederste del ofte præget af postglacial hævet havbund, og dette er god jord for de arktiske planter, der kan vokse på en jordbund af meget ringere kvalitet. Langs elven, der snor sig gennem dalen, findes frodige sumpede områder, og her er

*Luftfoto fra dalen, der går ud i fjorden Nigerdleq.
Ved søbredderne findes en rigt udviklet flora.*

den ene af de arktiske perlemorssommerfugle, *Clossiana chariclea*, relativ almindelig. Man ser ofte mange af denne nydelige brune sommerfugl, ja det er faktisk en af de hyppigste dagsommerfugle og kan ikke siges at være sjælden, som tidligere antaget. Bevæger man sig op ad dalsiden, en tur der ofte kan være yderst vanskelig, træffes sandelig også *chariclea* højere oppe, ja helt op til 800 m o. h. har forfatteren fanget den, og det er gerne i græsbevoksede lavninger, hvor solen rigtig kan bage. I Heroppe kan den citrongule arktiske høsommerfugl, *Colias hecla*, nu og da også træffes, men langt mindre talrig. Disse to arter er faktisk de eneste egentlige dagsommerfugle, som træffes i distriktet.

Det er påfaldende at se, hvorledes de fleste sommerfugle pludselig kommer frem i begyndelsen af juli og atter forsvinder lige så brat i midten af august, en ting der naturligvis hænger sammen med den relativ korte sommerperiode. Det forholder sig således, at sommerfuglene overvintrer som larver, da der er for koldt for puppen om vinteren. Bemærkelsesværdigt er det, at larverne, der ofte er omgivet af et tyndt spind, anbringer sig på udsatte steder, f. eks. i vegetationen; dette er dog hensigtsmæssigt nok, idet de på denne måde kan undgå forårets store smeltevandsmængder.

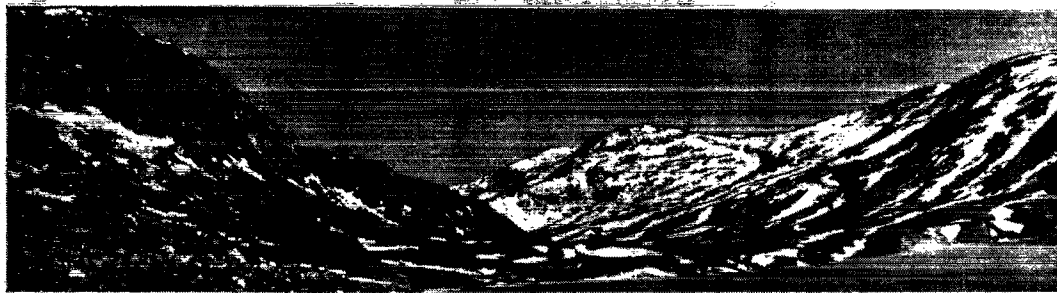
*En hyppig blomst i distriktet;
den grønlandske gögelilje, hvis duft
minder om liljekonvallis.*

*De stejle vegetationsløse fjeldvægge,
der rejser sig fra Kvanefjordens overflade.
I baggrunden Avangnardleq-bræen.*

I begyndelsen af juni kommer larverne atter frem og i midten af juni er forpupningen ved at være overstået, således at de første fuldtudviklede sommerfugle ses allerede i slutningen af måneden. Mange af de større arter, som f. eks. høsommerfuglen, kommer dog først i midten af juli. Straks sommerfuglen er ude af puppen påbegyndes æglægningen, og på grund af den forholdsvis høje dagtemperatur kommer larverne hurtigt ud. Desværre er sommeren for kort, og larverne, der ikke kan nå at blive fuldt udviklede, må overvintre.

Om dagen ses også flyvende natsværmere, og det næsten på hvilken som helst lokalitet. Det kan f. eks. være *Eumichtis sommeri*; dette er dog vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at afgøre uden at fange dyret, da uglerne med deres brune og grå farver ofte ligner hinanden, især i flugten. At natsværmerne ofte flyver om dagen må sikkert søges i, at de har fået deres døgnrytme forstyrret, idet der aldrig er rigtig mørkt om natten i sommerperioden. Det er da også først de senere arter, som f. eks. den store og kraftige *Eurois occulta*, der opfører sig mere „normalt“ i den henseende. Om dagen fandtes den siddende i sprækker o. l. på stenene, medens den efter mørkets frembrud var en hyppig gæst ved lejrens glødenetslampe.

*Panorama fra bunden af Akugdleq-fjorden.
Tilhøje i billedet ses skrænterne i den hævede havbund.*

Som de fleste sikkert ved, kan myggene være yderst ubehagelige i disse områder, og de er fremme i det samme tidsrum som sommerfuglene og de fleste øvrige insekter. I den anledning skal det nævnes, at hvis der absolut skal fanges sommerfugle, er det praktisk at have myggenet og sommerfuglenet kombineret, idet man alligevel må have nettet af under selve jagten, ligesom myggene ikke generer en, når man styrter afsted efter en stakkels sommerfugl.

Nu er det kun en begrænset del af Frederikshåb distriktet, man kan nå at gennem-søge på 3 måneder, men da den lokale variation næppe er ret stor, betyder det nu ikke så meget. Det skal lige nævnes, at en norsk ekspedition, der i sommer gik til J. A. D. Jensens nunatakker (øst for Frederikshåb isblink, ca. 50 km fra nærmeste isfrie land) hjembragte 2–3 sommerfuglearter herfra, hvis navne dog endnu ikke er publiceret. Muligheden for, at disse, der måske har levet isoleret i umindelig tid, har udviklet sig med specielle variationer, er dog til stede, et interessant spørgsmål som vil opklares, når ekspeditions materialet offentliggøres.

Kendskabet til sommerfuglefaunaen i denne særprægede del af Danmark må idag siges at være ret godt, men der er dog stadig meget at gøre for sommerfuglesamleren, for kun i få tilfælde har en lepidopterolog (sommerfuglesamler) indsamlet materiale, ligesom der i store dele af Grønland overhovedet aldrig har været foretaget indsamlinger. Dette hænger naturligvis sammen med, at det er en bekostelig affære at foretage en ren sommerfugleekspedition til Grønland. For den, der imidlertid får mulighed for at opleve samspillet i den grønlandske natur ved sommertid, vil det under alle omstændigheder være en fornøjelse at se, at der også her findes naturens blideste element – sommerfuglene.